

Imam Nasai's Fiqh Views on Wedding, Shopping and Jewelry*

İrem Nur KÖSE ¹, Murat POLAT ^{2**}

¹ Ministry of Education, Tokat, Türkiye, ORCID: 0000-0001-8659-6308

² Faculty of Theology, Amasya University, Amasya, Türkiye, ORCID: 0000-0003-1983-5588

ABSTRACT

Books called Sunan are works that deal with the words and deeds and statements of the Prophet in terms of their content. Although many Sunan-type works have been written, which are considered among the most important sources of the Islamic Religion, the four Sunan found in Six Books have gained more recognition and importance than the others. The work called al-Sunan written by Nasai is one of these four Sunan books. In his work, Imam Nasai not only narrated hadiths; but also expressed his fiqh thoughts on some issues. This study includes Imam Nasai's fiqh thoughts on issues related to marriage, shopping and jewelry, and the comparison of these thoughts with other sects, in the context of his work called al-Sunan based on the order of chapters in the work. As a result, Imam Nasai lived in the third century of Hijri, was one of the leading scholars of his time, kept his distance from the state authorities, served as judge in the cities of Egypt and Hims, did not hesitate to express the truths and facts he knew, and used his work called al-Sunan as a reliable source. It has been observed by some scholars that it is a third source in the science of hadith after the Sahih of Bukhari and Muslim. Imam Nasai had a say in the science of fiqh as well as the science of hadith; It has been determined by this study that he generally has the same thoughts as most scholars regarding marriage, shopping and jewelry; but he has original and different views on some issues.

Keywords: Fiqh, Nasai, marriage, shopping, jewelry

Type: Research

Article History

Received: 13.05.2024

Accepted: 21.06.2024

Published: 28.09.2024

**Corresponding Author:

m.polat05@hotmail.com

* This article was produced from the master thesis entitled "Some Jurisprudential Views in the Context of Imam Nasai's Work Named al-Sunan".

İmam Nesâî'nin Nikâh, Alışveriş ve Ziynetle İlgili Fıkî Görüşleri*

İrem Nur KÖSE ¹, Murat POLAT ^{2**}

¹ Millî Eğitim Bakanlığı, Tokat, Türkiye, ORCID: 0000-0001-8659-6308

² İlahiyat Fakültesi, Amasya Üniversitesi, Amasya, Türkiye, ORCID: 0000-0003-1983-5588

ÖZET

Sünen adlı kitaplar muhtevası itibarıyla Hz. Peygamber'in kavli, fiil ve takrirlerini ele alan eserlerdir. İslam Dininin en önemli kaynakları arasında sayılan pek çok sünen türü eser yazılmış olsa da Kütüb-i Sitte içinde bulunan dört sünen diğerlerine nazaran daha fazla tanınmış ve önem kazanmıştır. Nesâî'nin kaleme almış olduğu es-Sünen adlı eser de bu dört sünen kitabından birisidir. İmam Nesâî ismi geçen eserinde sadece hadis rivayetinde bulunmamış, aynı zamanda bazı meseleler hakkında fıkî düşüncelerini beyan etmiştir. Bu çalışma İmam Nesâî'nin es-Sünen adlı eseri bağlamında eserdeki bab sıralaması esas alınarak nikâh, alışveriş ve ziynete dair meselelerle ilgili ileri sürdüğü fıkî düşüncelerini ve bu düşüncelerin diğer mezheplerle mukayesesini ihtiva etmektedir. Sonuçta İmam Nesâî'nin hicri üçüncü asırda yaşadığı, yaşadığı dönemin önde gelen âlimlerinden birisi olduğu ve devlet ricaline karşı oldukça mesafeli durduğu görülmüştür. Mısır ve Hıms şehirlerinde kadılık vazifesi yaptığı, bildiği doğruları ve gerçekleri dile getirmekten çekinmediği ve muteber kaynak olarak es-Sünen adlı eserinin bazı âlimlerce hadis ilminde Buhârî ve Müslim'in Sahih'inden sonra gelen üçüncü bir kaynak olduğu müşahede edilmiştir. İmam Nesâî'nin hadis ilminin yanı sıra fıkî ilminde de söz sahibi olduğu; nikâh, alışveriş ve ziynet hususunda genelde cumhur ulemayla aynı düşünceleri taşıdığı, ancak bazı hususlarda orijinal ve farklı görüşlerinin bulunduğu bu çalışmayla tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Fıkî, Nesâî, nikâh, alışveriş, ziynet

Tür: Araştırma

Makale Geçmişi

Gönderim: 13.05.2024

Kabul: 21.06.2024

Yayınlanma: 28.09.2024

**Sorumlu Yazar:

m.polat05@hotmail.com

GİRİŞ

Hz. Peygamber'in (sav) hayatı ve kişiliği yaşadığı dönemden günümüze kadar insanlık tarafından hep ilgi odağı olmuştur. Bu ilgi, Hz. Peygamber hayattayken sahâbe tarafından onun yaptıklarının ve söylediklerinin en ince ayrıntısına kadar hafızalara kaydedilmesine ve nesilden nesile aktarılmasına zemin hazırlamıştır. Hz. Peygamber'in ahirete irtihalinden sonra da kendisinden nakledilen bu bilgi ve hükümlerin kaybolmaması ve sahih şekilde gelecek nesile aktarılması için yazıya dökülme ihtiyacı hissedilmiştir. İşte yazıya dökülen hadislerin bir araya getirildiği kitap türlerinden birisi de sünen adlı eserlerdir. Sünen adlı eserlerde sadece hadis rivayetleri değil, bunun yanında fikhî çıkarımlar ve düşünceler de mevcuttur. İmam Nesâî'nin kaleme aldığı *es-Sünen* adlı eserde de bu gibi bilgilerin bulunması İmam Nesâî'nin fikhî yönünün araştırılması fikrini doğurmuştur. O halde böylesine önemli fikhî görüşleri barındıran söz konusu eserin fikhî açıdan irdelenmesi ve İmam Nesâî'nin fikhî veçhesinin ortaya çıkarılması önem arz etmektedir.

Yapılan alan taramasında Arap dünyasında İmam Nesâî'nin fikhî yönünü ele alan birkaç çalışmaya ulaşılmıştır. Abdülaziz b. Abdullah el-Veşmî'ye ait *Fikhu'l-İmam en-Nesâî* adlı Yüksek Lisans çalışması,¹ Ali b. Fahd b. Abdullah er-Reşûdî'ye ait *Fikhu'l-İmam en-Nesâî* adlı Yüksek Lisans çalışması,² Ahmed b. Salih b. Ahmed el-Asker'e ait "*Fikhu'l-İmam en-Nesâî* adlı Yüksek Lisans çalışması³ ve Hîzumh Şâkir Reşîd'e ait *Fikhu'l-İmam en-Nesâî* adlı makale⁴ İmam Nesâî'nin fikhîliği üzerine yapılan araştırmalardır. Söz konusu çalışmalar İmam Nesâî'nin *es-Sünenü's-suğrâ* adlı eserindeki bazı fikhî düşüncelerini farklı başlıklar çerçevesinde serdetmişlerdir. Türk dünyasında ise tespit edebildiğimiz kadarıyla İmam Nesâî'nin fikhî yönünü ele alan bir çalışma söz konusu değildir. Yapılan bu çalışmayla İmam Nesâî'nin isminin ve fikhî veçhesinin Türk İslam dünyasında da yankılanması ve farklı açılardan fikhî görüşlerinin irdelenmesi amaçlanmıştır.

İMAM NESÂÎ'NİN HAYATI

Âlimin asıl ismi, Ebû Abdurrahman Ahmed b. Ali⁵ b. Sinan b. Dinâr el-Horasanî en-Nesâî'dir.⁶ İmam Nesâî, hicrî 215 senesinde Horasan'ın Nesâ adlı şehrinde dünyaya gelmiştir.⁷ Doğduğu şehre nispetle de kendisine Nesâî denilmiştir.⁸ Nesâî küçük yaşlarda Kur'an'ı hıfz etmiş, on beş yaşına geldiğinde meşhur hadis âlimi Kuteybe b. Saîd'den (ö. 240/855) on

¹ Abdülaziz b. Abdullah el-Veşmî, *Fikhu'l-İmâm en-Nesâî fi Sünenihi's-Suğrâ* (Riyad: Câmîatü'l-İmam Muhammed b. Suûd el-İslâmî, Yüksek Lisans Tezi, 2013).

² Ali b. Fahd b. Abdullah er-Reşûdî, *Fikhu'l-İmâm en-Nesâî fi Sünenihi's-Suğrâ* (Riyad: Câmîatü'l-İmam Muhammed b. Suûd el-İslâmî, Yüksek Lisans Tezi, 2012).

³ Ahmed b. Salih b. Ahmed el-Asker, *Fikhu'l-İmâm en-Nesâî fi Sünenihi's-Suğrâ* (Riyad: Câmîatü'l-İmam Muhammed b. Suûd el-İslâmî, Yüksek Lisans Tezi, 2012).

⁴ Hîzumh Şâkir Reşîd, "Fikhu'l-İmâm en-Nesâî min hılâli Sünenih", *Mecelletü Külliyyeti'l-Ulûmü'l-İslâmiyye* 43/2 (Eylül 2015), 165.

⁵ M. Yaşar Kandemir, "Nesâî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2006), 32/563.

⁶ Ebü'l-Fidâ İmâdüddîn İsmâîl b. Şihâbuddîn Ömer b. Kesîr el-Kureşî, *el-Bidâye ve'n-Nihâye* (Beyrut: y.y., 1977), 11/123.

⁷ Kandemir, "Nesâî", 32/563.

⁸ Mustafa Ünver, "Nesâî, Tefsiri ve Tefsirdeki Metodu", *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 6 (Samsun, 1992), 193.

dört ay boyunca ders almıştır.⁹ Kendi memleketinde temel dinî bilgileri aldıktan sonra daha derin ilim tahsil etmek için başta Horasan, Mısır, Irak, Kûfe ve Hicaz olmak üzere pek çok şehre gitmiş ve buradaki âlimlerden ilim talep etmiştir. Bu ilim yolculuğunun sonunda eserlerini de telif edeceği Mısır'a yerleşen Nesâî'nin şöhretini duyan pek çok talebe, hadis başta olmak üzere ilim öğrenmek için onun yanına gelmiştir.¹⁰ Bu bilgilerden hareketle İmam Nesâî'nin hayatını ilme, eser yazmaya ve talebe yetiştirmeye adanmış açıkça söylenebilir.

İmam Nesâî'nin Dâvud orucu tuttuğu, sünnet ve nafile ibadetleri yerine getirmeye özen gösterdiği, sultanlara ve hükümdarlara karşı mesafeli durduğu nakledilmiştir.¹¹

İmam Nesâî, vefat etmeden bir yıl önce Mısır'dan ayrılarak Şam'a yerleşmiştir. Hicrî 303 yılında halkı aydınlatmak için Şam'da bir mescitte vaaz verdiği sırada Nesâî'ye, Muaviye b. Ebu Süfyan (öl. 60/680) taraftarları Muaviye'nin faziletleri ve iyilikleri hakkında soru sormuşlar, o da onlara Muaviye'nin yaptığı kötülüklerden ve sakladığı yanlışlardan bahsetmiştir.¹² Bu cevaptan hoşlanmayan Muaviye taraftarları, İmam Nesâî'yi darp ederek mescitten zorla dışarıya atmışlardır.¹³ Bu hadise neticesinde hastalanan İmam Nesâî, Filistin'in bir şehri olan Remle'ye gelmiş¹⁴ ve burada hayata gözlerini kapatmıştır. Vefat ettiği yer hususunda ulemâ arasında ihtilaf vardır. Kimi araştırmacılar az önce zikri geçen şehirde, kimileri ise onun Mekke'de vefat ettiğini ve mezarının Sefa ile Merve tepesi arasında olduğunu söylemektedirler.¹⁵ Bu itibarla İmam Nesâî'nin canı pahasına da olsa bildiği doğruları kimseden saklamadığı, cesur ve gözü pek bir kimse olduğu açıkça ifade edilebilir.

ESERLERİ

İmam Nesâî, ilim aşığı bir kimse olduğu için arkasında pek çok eser bırakmıştır. Bunlardan bazıları şunlardır: *es-Sünen* (el-Müctebâ), *Kitâbü't-tefsir* (Tefsîrü'n-Nesâî), *es-Sünenü'l-kübrâ*, *el-Cerh ve't-ta'dîl*, *Ameli'l-yevm ve'l-leyl*, *Fezâilü's-sahâbe*, *Fezâilü'l-Kur'ân*, *Hasâisu Emiri'l-Müminîn Ali b. Ebî Tâlib*, *ed-Duaî ve'l-metrûkîn*, *Tabakât*, *Tesmiyetü'ş-şü'yûh*, *el-Künâ*, *Kitâbü'l-Cum'a* ve *Kitâbü't-tıbb li'n-nisâ*.¹⁶ Kaleme aldığı kitaplara bakıldığında İmam Nesâî'nin çok yönlü bir âlim olduğu ortaya çıkmaktadır.

SÜNEN ADLI ESERİN ÖZELLİKLERİ

İmam Nesâî'ye ait bu eser ulemâ arasında genelde *Sünen-i Nesâî* olarak anılmaktadır. Rivayetlere göre Nesâî, ilk olarak *es-Sünen'ül-kübrâ* ismiyle 82 kitap ve 11770 hadisten müteşekkil büyük bir hadis eseri yazmıştır.¹⁷ İmam Nesâî bu eseri dönemin hükümdarına

⁹ Ebû Abdullah Şemseddin Muhammed b. Ahmed b. Osman ez-Zehabi, *Tezkiratu'l-huffâz* (Beyrut: Darü'l-Kütübü'l-İlmiyye, 2012), 2/241.

¹⁰ Kandemir, "Nesâî", 32/563-564.

¹¹ Ebü'l-Abbâs Şemsüddîn Ahmed b. Muhammed b. İbrâhîm b. Ebî Bekr b. Hallikân, *Vefayâtü'l-a'yân*, nşr. İhsan Abbâs (Beyrut: y.y., 1978), 77.

¹² Ünver, "Nesâî, Tefsiri ve Tefsirdeki Metodu", 199.

¹³ Kandemir, "Nesâî", 32/563-565.

¹⁴ Hallikân, *Vefayâtü'l-a'yân*, 77.

¹⁵ Kandemir, "Nesâî", 32/563-565; Ünver, "Nesâî, Tefsiri ve Tefsirdeki Metodu", 199.

¹⁶ Kandemir, "Nesâî", 32/564.

¹⁷ M. Yaşar Kandemir, "Sünen", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2010), 38/147.

sunmuş ve hükümdar Nesâî'ye: "Eserindeki hadislerin tümü sahih mi?" diye sorduğunda Nesâî'nin, hadislerin tamamının sahih olmadığı cevabı vermesi üzerine hükümdar, eserdeki sahih olan hadisleri farklı kitapta toplamasını kendisinden istemiştir. Hükümdarın bu isteği üzerine İmam Nesâî, sahih olan hadisleri toplayarak 51 (53) kitap, 2538 bab, 5758 (5761) hadisten oluşan bu kitabı yazmış ve ismini de *el-Müctebâ* koymuştur.¹⁸ Ancak kaleme aldığı bu eser *Sünen-i Nesâî* adıyla ün kazanmıştır.

Nesâî'nin bu kitabının Kütüb-i Sitte içindeki sıralaması ve konumu hakkında ulemâ arasında farklı fikirler vardır. *Sünen-i Nesâî*'de bulunan hadislerin tamamının sahih olması ve rivayet açısından ciddi anlamda cerh ve ta'dile tabi tutulmaması, pek çok âlimi bu eserin Kütüb-i Sitte'nin içerisinde bulunan Buhârî (öl. 256/870) ile Müslim'in (öl. 261/875) *el-Câmiu's-Sahîh* adlı eserlerinden sonra gelen üçüncü en güvenilir hadis kitabı saymalarını sağlamıştır. Hatta sünenler içerisinde en az zayıf hadis barındırdığından dolayı *el-Câmiu's-Sahîh* adlı eserlerle bile eşdeğer görülmüştür.¹⁹

İMAM NESÂÎ'NİN FIKHÎ GÖRÜŞLERİ

İmam Nesâî'nin fikhî görüşleri konunun sınırlandırılması adına genel olarak nikâh, alışveriş ve ziynet başlıkları altında değerlendirilmeye tabi tutulacaktır.

Nikâh

Nikâh kelimesinin lügatteki anlamı cinsî münasebet, bir şeyin birbirine eklenmesi vb. manalara gelmektedir.²⁰ Fikhî anlamı ise, izdivaç etmelerine hukuken bir engel bulunmayan erkekle kadını devamlı bir yaşam müşterekliği oluşturmak üzere bir araya getiren akittir. Bu akitle beraber aile müessesesi kurulmakta, erkek ile kadın arasında karşılıklı hak ve görevler belirlenerek meşrû şekilde birbirlerinden faydalanmaları câiz hale gelmektedir.²¹ İmam Nesâî'nin *es-Sünen* adlı eserinde nikâhla ilgili serdettiği hadisler ve konuyla ilgili görüşleri şunlardır:

Hız. Peygamber'in çok eşle evliliği

İslam, Hz. Peygamber dışında Müslümanlara en fazla dört kadınla evlenme izni vermiştir. Bu izin Kur'an'da: "Yetimlerin hakkını gözetememekten endişe ederseniz, hoşunuza giden kadınlardan ikişer, üçer, dörder nikâhlayın. Adaleti sağlayamamaktan endişe ederseniz tek kadın veya mülkiyetinizde bulunan cariye ile kifayet edin; bu, adaletten ayrılmamanız için en doğru olanıdır."²² ayetiyle meşrûiyeti sabittir.

İmam Nesâî, Allah Teâlâ'nın Hz. Peygamber'e dörtten fazla kadınla evlenmesini helal kıldığını ve bu durumun ümmetin geri kalanına helal kılmadığını ifade etmiştir. İmam

¹⁸ Zehebî, *Tezkiratu'l-huffaz*, 2/241.

¹⁹ Muhammed Ebû Zehv, *el-Hadîs ve'l-muhaddisîn* (Beyrut: y.y., 1984), 411.

²⁰ Mahmud Abdurrahman Abdülmün'im, *Mu'cemü'l-mustalahât ve'l-elfâzü'l-fikhiyye* (Kahire: Dâru'l-Fazilet, ts.), "Nikâh", 3/439; Abdurrahman Cezîrî, *Kitâbü'l-fikh alâ mezâhibi'l-erba* (Beyrut: Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, 2003), 4/7; Fahrettin Atar, "Nikâh", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2007), 33/112.

²¹ Ömer Nasuhi Bilmen, *Hukuk-ı İslamiyye ve istilâhat-ı fikhiyye kamusu* (İstanbul: Bilmen Yayınevi, ts.), 2/5, Atar, "Nikâh", 33/112.

²² Kur'an-ı Kerim Meâlî. çev. Halil Altuntaş - Muzaffer Şahin (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2011), en-Nisâ 4/3.

Nesâî'nin kitabında zikrettiği; “O kadınlardan dilediğini erteler, dilediğini yanında tutarsın. Bıraktıklarından birini tekrar talep etmende senin için bir sakınca yoktur.”²³ âyeti onun bu görüşünü destekler niteliktedir. Kanaatimizce Hz. Peygamber’in çok eşle evliliğine cevaz verilmesi hem İslamiyet’in daha hızlı yayılması hem de eşler arasında sağlanacak adaletin nasıl olması gerektiğini insanlara örnek olarak göstermek içindir.

Bâkire bir kadınla evlilik

Bâkire kavramı İslâm aile hukukunda, özellikle Hanefî mezhebinde nikâh akdi yapılmış olsun veya olmasın başka erkekle cinsel birliktelik yaşamamış kadın için kullanılır.²⁴ Zina sonucu bekâreti bozulan kadın, Şâfiî (öl. 204/820) ve Ahmed b. Hanbel’e (öl. 241/855) göre bâkire addedilmemektedir. Diğer mezhep imamlarına göre, bir defa zina yapıp ispat unsurlarının eksikliği sebebiyle had cezası tatbik edilmeyen kadın da bâkire sayılmaktadır.²⁵

İmam Nesâî, dul bir kadınla evlilikten ziyade bâkire bir kadınla evliliği yeğlemiştir. Nitekim ilgili eserinde zikrettiği şu hadis bu fikri taşıdığını ispatlar mahiyettedir. Câbir der ki; Ben evlenince Resûlullah’ın yanına geldim. Bana: “Evlendin mi ey Câbir” dedi. Ben de: “Evet,” dedim. “Bâkire bir kadınla mı yoksa dul bir kadınla mı?” dedi. Ben de: “Dul bir kadınla” dedim. O da: “Keşke bâkire bir kadınla evlenseydin, beraber oynasırdınız.” buyurdu.²⁶ Cumhur ulemâ bâkire kadınla evlenilmesinin sünnet olduğu konusunda hemfikirdir. Kanaatimize göre de bâkire bir kadınla nikâh, kadın ile kocanın arasındaki insicamın oluşumunda önemlidir. Hz. Peygamber’in evlilik hayatına göz atıldığında Hz. Aişe’yle evliliği hariç diğeriyle dul oldukları halde evlenmiştir. Hz. Peygamber, Hz. Aişe ile yarışma, şakalaşma vb. aktiviteler gerçekleştirirken diğer eşleriyle bu tür aktiviteler gerçekleştirememiştir. Hal böyle olunca Hz. Aişe ile olan evliliği diğerlerine nazaran daha ahenkli ve güçlü bir hale gelmiştir.

Hür bir kadının âzatlı bir köleyle evliliği

İslâmiyet’ten önce Araplar arasında kölelik yaygın bir şekilde görülmekteydi. Köleler hürlerden ayrılmış alt bir sosyal sınıf oluşturmaktaydı. Âzat edilmiş kölelerin topluma katılmaları ve uyum sağlamaları için çeşitli akrabalık veya dostluk sözleşmeleri yapılırdı. Bu sözleşmeler yardımlaşma, dayanışma ve himayeyi esas alırdı. Bu sözleşmelerden birisi de âzat etmekten doğan velâdır.²⁷ İslâm, bu tür sosyal sınıfların ortadan kalkmasına zemin hazırlamış, farklı soylar ve kabilelerden gelenlerin kaynaşıp anlaşabileceği inanç bağını öne alan bir toplum kurmayı amaçlamıştır. Bunun için de köleliğin oluşum kaynaklarını sınırlandırmış, köleliği kaldırmaya yönelik teşvikler getirmiş ve âzat edilenlerin topluma uyumunu sağlamak amacıyla da tedbirler almıştır.

²³ Ebû Abdırâhman Ahmed b. Şuayb b. Ali Nesâî, *es-Sünen*, nşr. Abdülfettah Ebû Gudde (Halep: Mektebü'l-Matbûâtî'l-İslâmiyye, 1986), “Nikâh”, 1 (No. 3199).

²⁴ Abdülmün'im, *Mu'cemü'l-mustalahât*, “Bikr”, 1/394.

²⁵ Orhan Çeker, “Bikr”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1992), 6/151.

²⁶ Nesâî, “Nikah”, 6 (No. 3219).

²⁷ Abdülmün'im, *Mu'cemü'l-mustalahât*, “Velâ”, 3/500; Şükrü Özen, “Velâ”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2013), 43/11-15.

İmam Nesâî, evlilikte eşler arasında rızanın bulunmasına ehemmiyet vermiştir. Dolayısıyla hür bir kadınla âzatlı bir kölenin evlenebileceğini, üstünlüğün sadece takva ve dinde yetkin olmak olduğunu ilgili hadis çerçevesinde belirtmiştir.²⁸ Fukahâ, eşler arasındaki soydaki üstünlüğün dikkate alınıp alınmaması konusunda ihtilaf etmişlerdir. Mâlikîlere göre, eşler arasında soya bakmamak esastır. Hanefî, Şâfiî ve Hanbelîler, eşler arasında kefâet unsuru olarak soyun önemli olmadığı, soya bağlı denkliğin kamunun bir öğretisi olduğu görüşündedirler.²⁹ Kanaatimizce toplumda sosyal sınıfların oluşması, toplumun birbirinden ayrılması demektir. Bu ayrılığı kaldırmanın yolu ise her insanın aynı statüde kabul edilmesidir. Muhakkak ki İmam Nesâî'nin de belirttiği gibi üstünlük yalnızca takva ve dinde yetkin olmak iledir. Bu sebeple hür bir kadınla âzatlı bir kölenin evlenebilmesi sosyal tabakaların eşitlenmesine katkı sağlayacağı muhakkaktır.

Kısır kadınla evlilik

Evlilik hakkında sünnetin üzerinde durduğu hususlardan birisi de eş seçiminde sadece fizikî güzelliğe ve mala aldanılmamasıdır. İslâm'da kadınlarla dini/diyaneti sebebiyle evlenilmesi tavsiye edilmiştir. Aynı zamanda evlenilecek kadının bâkire ve kısır olmayan birisi olmasına da dikkat edilmesinin daha doğru ve güzel olduğu belirtilmiştir. Zira Hz. Peygamber, genç erkeklerin kısır ve yaşlı kadınlarla izdivacını uygun bulmamıştır. Doğurgan kadınlarla evlenilmesini tavsiye etmiştir.³⁰ İmam Nesâî de bu minvaldeki bir hadisi eserine alarak konuyu pekiştirmiş, kısır bir kadınla evlenmenin mekruh olduğu görüşünü benimsemiştir. Şöyle ki, bir kimse Hz. Peygamber'e gelerek şöyle dedi: "Ben hasep ve nesebi soylu bir kadına rastladım, fakat o kısırdır, çocuk doğuramıyor. Onunla izdivaç edebilir miyim?" diye sordu. Hz. Peygamber, onunla evlenmekten onu yasakladı. Adam ikinci defa gelip aynı şeyi sorunca Hz. Peygamber yine ondan o kadınla evlenmemesini istedi. Adam üçüncü defa gelince Hz. Peygamber şöyle buyurdu: "Size hem çocuk hem de sevgi verecek kadınlarla izdivaç edin. Zira ben kıyamet günü sizin çokluğunuzla iftihar edeceğim."³¹ Dört mezhebin fakihleri de bu konuda aynı fikri taşımaktadırlar.³² Kanaatimize göre de ailenin sağlam temeller üzerine inşası, devam etmesi ve koca ile kadının birbirlerine kaynaşması, evliliğinin meyvesi olan çocuk nimetine bağlıdır. Bundan dolayı doğurgan ve dindar bir kadınla evlilik her zaman önem arz etmektedir.

Zina eden kadınla evlilik

Zina, en genel tanımıyla meşrû olmayan cinsel ilişki ve ahlaksızlık demektir.³³ Hanefî mezhebi nikâhı, bir erkeğin aralarında nikâh ilişkisi veya nikâh kuşkusunu bulunmayan bir kadınla ön tarafından cinsel temasta bulunması olarak ifade etmiştir. Hanefîler zinanın sübutu için yapanın ehliyet sahibi olması, rızasının bulunması, cinsel münasebetin İslâm ülkesinde

²⁸ Nesâî, "Nikah", 8 (No. 3223).

²⁹ Asker, *Fıkhü'l-İmam en-Nesâî*, 56-58.

³⁰ Abdullah Çolak, *İslâm Aile Hukuku* (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2018), 30-31.

³¹ Nesâî, "Nikâh", 11 (No. 3227).

³² Asker, *Fıkhü'l-İmam en-Nesâî*, 62.

³³ Abdül Mün'im, *Mu'cemü'l-mustalahât*, "Zinâ", 2/212.

olması, evlilik ilişkisi veya nikâh şüphesi bulunmayan bir kadınla ve önden yapılması şartlarını aramaktadırlar. Mâlikîler bu şartlara ek olarak müslüman olma şartını ilave etmişlerdir. Şâfiî ve Hanbelîler ise ters ilişkiyi zina içerisinde saymışlardır. Zina yapan taraflardan birinin veya her ikisinin de bu suçu işledikleri sırada evli ya da bekâr olması, eylemi zina suçu olmaktan çıkarmaz. Ancak uygulanan cezalarda farklılığa yol açar.³⁴ Zina eden erkek veya kadın bekâr ise cezaları yüz celdedir. Nitekim “Zina yapan kadın ile zina yapan erkeğin her birine yüz celde vurun. Allah’a ve ahiret gününe inancınız varsa Allah’ın dinini tatbik etme hususunda o ikisine karşı acıma duygusuna kapılmayın. Müminlerden bir grup da onların cezalandırılmasına şahitlik etsin.”³⁵ âyeti bu hususa işaret etmektedir. Zina eden erkek veya kadın evli ise cezaları hadislerde belirtildiği üzere recmdir, yani taşlanarak öldürülme.³⁶

Zina yapanla evlenilmesi konusuna gelince, İmam Nesâî, iffetli bir kişinin tövbe etmeyen zinakâr birisiyle evlenmesinin haram olduğu fikrini taşımaktadır. Şöyle ki, ashaptan birisi böyle bir kadınla evlenmek isteyince ilk etapta Hz. Peygamber’in sükût ettiği, “Zinakar kadınla ancak zinakar veya müşrik erkek evlenir.”³⁷ âyeti nazil olunca o sahabiye: “Onunla evlenme”³⁸ diyerek ona bu hususu yasaklaması, İmam Nesâî’nin bu fikri taşıdığına delalet etmektedir. Hanbelî mezhebine göre, zina eden kadınla tövbe etmeden evlenmek haram olur. Hanefî, Mâlikî ve Şâfiî mezhebine göre ise, zina eden kadınla tövbe etmeden evlenmek câizdir. Ancak İmam Mâlik ve İmam Şâfiî bunun mekruh olduğunu ileri sürmektedirler.³⁹

Evlenilecek kadına önceden bakmak

İslam hukukunda bir erkeğin yabancı bir kadına bakması câiz değildir. Fakat delillere bakıldığında zorunlu haller zuhur ettiği zaman yabancı bir erkeğin bir kadına bakabileceği söylenebilir. Bu durumlardan birisi de âlimlerin de belirttiği gibi taliplinin evlenmek istediği şahsa nikâhtan önce bakmasıdır.⁴⁰ Çünkü eş seçimi, kişinin hayatında alacağı önemli kararlardandır. Evlenecek kişi yuva kuracağı kişiyi iyice tanımalı ve araştırmalıdır. İslam’da evlilik akdinden önce müstakbel eşlerin birbirini tanımaları ve birbirlerini görmeleri tavsiye edilmiştir. Bakılacak yerler hususuna gelince, dört mezhepte ellere ve yüze bakmak ittifakla mubahtır. Çünkü yüz, güzelliklerin toplandığı yerdir. Eller ise beden hakkında fikir üretilmesini sağlar.⁴¹

İmam Nesâî, konuyla ilgili şu hadisi zikretmiştir: Ebu Hüreyre şöyle demiştir: Adamın biri Ensar kabilesinden bir kadınla izdivaç etmek istedi. Resûlullah, adama: “Kadına iyice baktın mı?” dedi. Adam: “Bakmadım” dedi. Bunun üzerine Resûlullah kadına iyice bakmasını

³⁴ Muvaffakuddîn Ebû Muhammed Abdullah b. Ahmed b. Mahmûd b. Kudâme, *el-Muğnî* (Kahire: Mektebetü'l-Kahire, 1968), 9/35-42; Hüseyin Esen, “Zina”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2013), 44/444-445.

³⁵ en-Nûr 24/2.

³⁶ Yavuz Köktaş, *Ana Hatlarıyla Ahkâm Hadisleri* (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2016), 375.

³⁷ en-Nûr 24/3.

³⁸ Nesâî, “Nikah” 12 (No. 3228).

³⁹ Asker, *Fıkhü'l-İmam en-Nesâî*, 69.

⁴⁰ Asker, *Fıkhü'l-İmam en-Nesâî*, 76; Çolak, *İslâm Aile Hukuku*, 33.

⁴¹ Köktaş, *Ana Hatlarıyla Ahkâm Hadisleri*, 243.

ona emretti.⁴² O halde bu hadisten yola çıkarak İmam Nesâî'nin, bir erkeğin talip olduğu nişanlısına bakmasının câiz olduğu kanaati taşıdığı söylenebilir.

Alışveriş

Lügavî anlamı mübâdele olan bey' kelimesi, genelde alışveriş ve ticareti; istilâhî anlamı da satım akdini ifade etmekle beraber, malı malla değiştirmek şeklinde tarif edilmiştir.⁴³ Arapçada şirâ kelimesi hem satın alma hem de satma anlamlarına gelmektedir. Bu kavram hem manevî hem de maddî alışverişi ifade etmektedir. Kur'ân'daki "O kimseler, doğru yol mukabilinde delaleti, başışlanma mukabilinde azabı satın alan kimselerdir. Bunlar cehenneme ne kadar da dayanıklı olmuş!"⁴⁴ âyeti de bu hususa bir delildir. Bu âyet-i kerimede geçen şirâ/iştirâ kelimesi manevî alışverişi ifade etmektedir. Konunun İmam Nesâî ile irtibatına gelince, onun alışveriş hukukuyla ilgili bazı görüşleri şunlardır:

Helal kazanca teşvik

Helal kelimesi, lügatte mubah, câiz olmak, özgür olmak, ruhsat vermek, Harem'den veya ihramdan huruç etmek anlamlarına; istilahta ise mükellefin yapıp yapmamakta serbest bırakıldığı davranışlar anlamına gelmektedir.⁴⁵ Helal kelimesi haramın zıddı olarak da zikredilebilir.⁴⁶

İslam, helal kazanca çok önem vermektedir. İnsanın kazandığı helal olursa yediği ve içtiği her şey helal olur, hanesi bereketlenir ve bu helal kazanç sayesinde kendisi ve ailesi hem manen hem de madden temiz kalır ve huzur bulur. Bunun aksine İslam tembelliği yasaklamış ve helaliyle çalışmayı emretmiştir. İmam Nesâî'nin Hz. Peygamber'in: "İnsanın yediği şeylerin en güzeli kendi kazandığıdır. Çocuğu da kişinin kendi kazancından sayılır."⁴⁷ şeklindeki hadisini eserinde zikretmesi, çalışmanın ve helal rızık kazanmanın önemine işaret etmektedir. Bu hadise bakıldığında İmam Nesâî'nin, kişinin kazancını helal yollardan kazanması gerektiği ve bunun en doğru yol olduğu görüşü benimsendiği anlaşılmaktadır.

İkâle hakkı

Lügatte ikâle, bir şeyi gidermek ve ortadan kaldırmak anlamına gelmektedir. İstilâhî manası ise, bağlayıcı bir akdin iki tarafın karşılıklı rızasıyla ortadan kaldırılması/bozulması demektir.⁴⁸ Kısaca ikâle, yapılan akitten cayma olarak tarif edilebilir. Alışveriş akdi gerçekleşikten sonra taraflardan birisi kendisi için bu alışverişin zararlı olduğunu düşünürse

⁴² Nesâî, "Nikâh", 17 (No. 3234).

⁴³ Abdülmün'im, *Mu'cemü'l-Mustalahât*, "Bey", 1/398-399; Ali Bardakoğlu "Bey", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1992), 6/13-19; Orhan Çeker, *Fıkıh Dersleri* (Konya: Tekin Kitabevi, 2018), 39; Bilmen, *Hukuk-ı İslamiyye*, 6/5.

⁴⁴ el-Bakara 2/175.

⁴⁵ Kürşat Demirci, "Helâl", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1998), 17/173-175.

⁴⁶ Abdülmün'im, *Mu'cemü'l-Mustalahât*, "Hıl", 1/586.

⁴⁷ Nesâî, "Büyû", 1 (No. 4449).

⁴⁸ Abdülmün'im, *Mu'cemü'l-Mustalahât*, "İkâle", 1/256; İbn Kudâme, *el-Muğnî*, 4/92.

akdi bozmak isteyebilir. Bu fesih durumunda karşı tarafın da rızası olur ve fedakârlık ederse bu alışveriş karşılıklı bozulur ve ikâle gerçekleşmiş olur.⁴⁹

İmam Nesâî *es-Sünen* adlı eserinde ikâlenin hükmüyle ilgili "Satıcı ve müşteri buldukları yerden ayrılincaya kadar yaptıkları bu alışverişten cayma hakkına sahiptirler. Eğer mallarının sıfatlarını güzelce açıklar ve ortaya koyarlarsa, ödenecek ücreti de net olarak belirler ve bu konuda anlaşılırlarsa alışverişleri kendilerine bereketli olur. Eğer alan ve satan malın özelliklerini gizli tutup, ödenecek ücreti de net olarak ortaya koymazlar ve aldatırlarsa bu alışverişlerinin bereketi yok olur."⁵⁰ şeklindeki hadisi zikrederek konuya dikkat çekmiştir. Dolayısıyla İmam Nesâî'nin, ikâle konusunda akit yapanlar aynı mecliste olduğu müddetçe tarafların rücu' hakkına sahip oldukları görüşünü benimsediği söylenebilir. Şâfiî, Hanbelî ve Zâhiriye mezhebine göre akit yapanlar aynı mecliste bulunduğu müddetçe taraflardan her biri rücu' hakkına sahiptir. Hanefî ve Mâlikîlere göre ise taraflar için mecliste rücu' hakkı yoktur. Bilakis ayrılmadan önce icab ve kabul meydana gelmişse akit gerçekleşmiş olur.⁵¹

Garar

Garar; aldatmak, karşı tarafı yanıltmak, hile yapmak, kandırmak, dolandırmak, sözünde durmamak gibi pek çok anlama gelmektedir.⁵² İslam'ın değer yargılarına göre hangi şeraitte olursa olsun, hile yapmak ve insanları aldatıp kandırmak kesinlikle yasaklanmıştır. "Eksik ölçüp tartanlara yazıklar olsun! O kimseler, insanlardan ölçüm yaparak bir şey aldıklarında tam ölçüm yaparlar. Kendileri başkalarına vermek için ölçüp tarttıklarında ise zulmederler."⁵³ meâlindeki âyet ile Hz. Peygamber'in "Bizi aldatan bizden değildir."⁵⁴ buyruğu bu hususa örnek olarak gösterilebilir.

İmam Nesâî konuyla ilgili olarak eserinde Hz. Peygamber'in alışverişte çokça aldanmış birisine: "Alışveriş yaptığın zaman satana, aldatma yok de"⁵⁵ buyruğunu zikretmiştir. Ulemânın da ilgili hadise binaen satışta aldatmacanın haram olduğunu ittifakla kabul etmesi,⁵⁶ İmam Nesâî'nin de aynı görüşü benimsediği sonucunu doğurmaktadır.

Tasriye'nin yasaklanması

Lügat manası biriktirmek, toplamak, tutmak anlamındaki sry kökünden türetilen musarrât kelimesi satış günü öncesinde hayvanın, memesinde sütün biriktirilerek ve sağılmayarak satışa sunulmasını ifade etmektedir. Satılacak deve, koyun ve keçi gibi süt hayvanlarının sütünün çok görünmesi için iki üç gün sağılmadan hayvanın memesinde

⁴⁹ Çeker, *Fıkıh Dersleri*, 61.

⁵⁰ Nesâî, "Büyü", 8 (No. 4464). Bu minvalde başka bir hadis için bk. Nesâî, "Büyü", 9 (No. 4465-4474).

⁵¹ Veşnî, *Fıkıh'ı-İmam en-Nesâî*, 40.

⁵² Abdül Mün'im, *Mu'cemü'l-mustalahât*, "Tağrîr", 1/478; Saffet Köse, "Hile", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1998), 18/28-29.

⁵³ el-Mutaffifin 83/1-3.

⁵⁴ Ebü'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc Müslim, *el-Câmi'u's-Sahîh*, nşr. Muhammed Fuâd Abdülbâki (Beyrut: Dâru lhyâi't-Turâs, ts.), "İman", 164.

⁵⁵ Nesâî, "Büyü", 12 (No. 4484).

⁵⁶ Veşnî, *Fıkıh'ı-İmam en-Nesâî*, 47-50.

biriktirilmesine de tasriye denilmektedir.⁵⁷ Böylelikle sütü çok olduğu zannı uyandırılarak alıcıya fiyat yükseltilmektedir. İmam Nesâî, “Daha ucuza almak için ticaret kafilesini pazara gelmeden yolda karşılayıp alışveriş yapmayın. Koyunlarınızı ve develerinizi satışa çıkarırken sütünün çok görünmesi için birkaç gün sağmayı tehir etmeyin. Bu şekildeki bir hayvanı satın alan kimse iki şey arasında muhayyerdur. İsterse hayvanı sütü sağdıktan sonra olduğu gibi kabul eder, isterse kabul etmeyip sağıp kullandığı süte karşılık bir sa’ hurmayla beraber hayvanı sahibine iade eder.”⁵⁸ hadisini eserine alarak tasriye’nin yasak olduğunu dile getirmiştir. O halde İmam Nesâî’ye göre tasriyenin haram olduğu, şayet yapıldığı takdirde satın alan kişinin beğenmemesi üzerine geri iadede bulunabileceği fikrini taşıdığı söylenebilir. Bu konuda ulemânın görüşüne gelince, onların da bu konuda aynı fikirde olduğu, ancak tasriye’nin gerçekleşmesi durumunda satın alınan hayvanın iade edilip edilmemesi hususunda ihtilaf ettiği düşüncesi hakimdir. Hanefîler musarrât hadislerinin kıyas deliline muhalif olduğunu ve bu hadislerle amel edilmemesi gerektiğini; Şâfiîler, musarrat olan hayvanı satın alan kişi sütü sağmadan durumu fark ederse, herhangi bir bedel ödemeyeceğini, ancak hayvanın sütünü sağdıktan sonra durumu fark eder ve hayvanı geri vermek isterse bir sa’ hurma ile hayvanı iade edebileceğini, Mâlikîler ise, musarrat olan hayvanı satın alan kişinin sütü sağmadan durumu fark ederse herhangi bir bedel ödemeyeceğini, ancak musarrat hayvan iade edilirken verilecek bedelin varsa hurma, yoksa o memleketin en yaygın gıda maddesi ne ise ondan verilmesi gerektiğini iddia ederler.⁵⁹ Kanaatimize göre, satın alınan hayvanın yapılan bu tasriye sebebiyle süt verimi açısından görüldüğünden farklı olması günümüz şartları düşünüldüğünde müşteri için önemli zarar ve külfetler doğuracağı bir gerçektir. Bu nedenle müşteri, hayvanı geri iade etmede muhayyer olduğu gibi, iade ettiği takdirde hayvanın sütünden istifade etmişse sütün rayiç bedelini karşı tarafa ödememesi, bunun yanında devletin ilgili kurumunun mal satımında sahtekarlığa tevessül etmesi ve bir daha aynı fiili yapmaması için mal sahibine ta’ziren ceza vermesi adaletin sağlanması açısından önem arz etmektedir.

Şehirlinin köylü adına satış (simsarlık) yapması

İmam Nesâî konuyla ilgili olarak Enes b. Malik’ten (öl. 93/711-12) “Babası ve kardeşi bile olsa bize şehirlinin köylü adına malının satılmasında arabuluculuk yapması yasaklandı.”⁶⁰ hadisiyle Ebû Hureyre’den (öl. 58/678) “Pazara malını getirmek isteyen köylünün yolunu kesip pazara gelmeden önce rayiç bedelinden aşağı bir fiyatla onun mallarını satın almayın. Biriniz pazarlık ederken bir başkası araya girmesin. Bir malın kıymetini fazlaca överek fiyatını

⁵⁷ Abdülmün’im, *Mu’cemü’l-mustalahât*, “Tasriye”, 1/456; Şükrü Özen, “Musarrat”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2006), 31/240-241.

⁵⁸ Nesâî, “Büyü”, 14 (No. 4487). Bu hadise benzer başka bir hadis için bk. Nesâî, “Büyü”, 14 (No. 4488-4489).

⁵⁹ Ebû Bekir Muhammed b. Ahmed es-Serahsi, *el-Mebsûd* (Beyrut: Dâru’l-Kütübü’l-İlmiyye, 2001), 13/38-40; Ebû Bekir Abdullah b. Muhammed b. Ebî Şeybe, *el-Musannef fi’l-ehâdis ve’l-âsâr*, nşr. Kemal Yûsuf el-Hût (Beyrut: y.y., 1409), 7/290-291; Muhammed b. Ahmed b. Rüşd, *Bidâyetü’l-müctehid* (Kahire: Mektebetü’l-Külliyeti’l-Ezheriyye, 1966), 2/190-191; Muhammed b. Ali b. Muhammed eş-Şevkâni, *Neylü’l-evtâr* (Mısır: Dâru’l-Hadîs, 1993), 5/253-255; Şemsüddîn Ebû Abdillâh Muhammed b. Ebî Bekr b. Kayyım el-Cevziyye, *İ’lâmü’l-muvakkî’in*, nşr. M. Muhyiddîn Abdülhamîd (Beyrut: el-Mektebetü’l-Asriyye, 1987), 2/19-21

⁶⁰ Nesâî, “Büyü”, 17 (No. 4492).

artırmayın. Şehirli köylü adına onun malını satmasın.”⁶¹ hadisini rivayet etmiştir. Buradan hareketle İmam Nesâî'nin şehirlinin köylüye simsarlık yapmasının yasak olduğu görüşünü benimsediği ortaya çıkmaktadır. Bazı ulemâ şehirlinin köylü adına yaptığı bu satışın haram olduğunu söylemişlerdir. Aynı zamanda bu durumun, akdin sıhhatine mâni olduğunu kabul etmişlerdir. Hanefî mezhebinde muteber görüşe göre, bu satış türü mekruh olup küçük günahlardandır. Böyle bir satışın haram olarak tavsif edilmemesi için şehir halkının darlık ve zorluk içinde olması gerekmektedir. Şâfiîlere göre ise, yapılan bu alışverişin sıhhatinde herhangi bir kusur yoktur.⁶² Günümüz şartları düşünüldüğünde üreticinin elinden az bir bedelle alınan bir mal, aracı ve komisyoncuların elinden geçerek rayiç bedelinden daha fazla bir fiyatla tüketiciye arz edilmektedir. Hal böyle olunca aracı ve komisyoncular bu alışverişten kat be kat kazanç elde etmekte, bu alışverişin asıl unsurları olan üretici ve tüketici bu alışverişten bir hayır görememektedirler. Bu nedenle İmam Nesâî'nin bu husustaki görüşü daha hukukî ve mantıklıdır.

Olgunlaşmamış meyvenin satışı

Olgunlaşmamış meyvelerin satışıyla ilgili İmam Nesâî'den “Meyveleri ağacında henüz olgunlaşmadan satmayın.”⁶³ hadisiyle “Meyveler henüz olgunlaşmadan ağacındayken satmayın. Ağaçtaki meyveyi de meyve karşılığında satmayın.”⁶⁴ hadisi rivayet edilmiştir. Bu hadisler ışığında İmam Nesâî'nin, meyvenin olgunlaşmadan önce olgunlaşmasını beklemek şartıyla satılmasının mutlak olarak yasaklandığı görüşünde olduğu ortaya çıkmaktadır. Fukahâ da aynı düşünceye sahip olmakla beraber hadislerde geçen *salâh* kelimesinden ne anlaşılması gerektiği hususunda ihtilaf etmişlerdir. Malikî, Şâfiî ve Hanbelîlere göre, *salâh* kelimesi meyvenin olgunlaşması, yani meyvenin olgunlaşma belirtileri göstermesidir. Bu olgunlaşma da meyveden meyveye farklılık gösterebilmektedir.⁶⁵ Hanefîlere göre ise *salâh* kelimesi intifâ, yani kendisinden faydalanma anlamı taşımakta olup bu meyve hastalıklara ve çeşitli olumsuz sebeplere rağmen bozulmuyorsa o zaman meyveden istifade etmek söz konusu olmaktadır.⁶⁶

Zikredilen hadisler ve âlimlerin görüşlerine bakıldığında henüz olgunlaşmamış, yiyecek veya yem olarak faydalanılacak durumda bulunmayan sebze ve meyvelerin satışının dinimizce uygun görülmediği, ancak yiyecek veya yem olarak faydalanılacak durumdaki sebze ve meyvelerin henüz olgunlaşmasa bile satışının uygun görüldüğü iddia edilebilir. Çünkü bu durumdaki sebze ve meyveler, kendilerinden faydalanılabilen ve belli bir değere sahip olan (mal-ı mütekavvim) bir mal olarak kabul edilmektedir.

⁶¹ Nesâî, “Büyü”, 17 (No. 4495).

⁶² Muhammed b. Ali b. Muhammed eş-Şevkânî, *Neylü'l-evtâr* (Mısır: Dâru'l-Hadis, 1993),5/198-199; İbn Rüşd, *Bidâyetü'l-müctehid*, 2/181.

⁶³ Nesâî, “Büyü”, 28 (No. 4519).

⁶⁴ Nesâî, “Büyü”, 24 (No. 4521).

⁶⁵ Bahâuddîn Abdurrahmân b. İbrâhim Makdisî, *el-Udde şerhu'l-Umde* (Beyrut: Daru'l-Fikr, ts.), 227; Şemsüddîn Muhammed b. Ebi'l-Abbâs Ahmed b. Hamza b. Şihâbiddîn Remlî, *Nihâyetü'l-muhtâc ilâ şerhi'l-Minhâc* (Beyrut: Daru'l-Fikr, 1984), 4/145.

⁶⁶ İbn Kudâme, *el-Muğnî*, 4/63-64.

Arâyâ usûlü satış

Arâyâ, ariyye kelimesinin çoğulu olup, lügatte meyvesi yenmiş veya armağan edilmiş hurma ağacı anlamına gelmektedir. Aynı zamanda satıştan istisna edilen veya satmak için ayrılan hurma ağacına da âriyye denilmektedir.⁶⁷ Ağaçtaki taze hurmaların eşit miktardaki kuru hurmalar karşılığında satışı (müzâbene) İslâm'da yasaklanmıştır. Buna mukabil müzâbenenin farklı bir cinsi olan arâyâya zaruret dolayısıyla cevaz verilmiştir.⁶⁸

İmam Nesâî, Resûlullah'ın, yaş ve kuru hurmada âriyye usulü satışa izin verdiği, bunun dışında başka şeylerde bu tür satışa izni vermediği⁶⁹ haberini rivayet etmiştir. Başka bir hadiste ise Resûlullah'ın, tahmini olarak beş vesk veya daha az miktardaki meyvenin âriyye satışına izin verdiğini, daha fazlasına izin vermediğini⁷⁰ haber vermiştir. O halde İmam Nesâî'nin arâyâ satışına cevaz verdiği anlaşılmaktadır. Arâyâ akdinin geçerli olabilmesi için Hanefîlere göre meyvenin, ağacında belirginleşmiş olması; Mâlikî, Şâfiî ve Hanbelîler'e göre ise meyvenin, kızarmış veya sararmış olmak gibi olgunlaşma alâmeti göstermesi gerekmektedir. Bunun dışındaki diğer mezheplere göre bu akdin gerçekleşmesi için şartlar değişiklik gösterebilmektedir.⁷¹ Kanaatimize göre, günümüzde hava şartlarının bir anda değişebilmesinin ve mevsimlerin hızlı bir dönüşüme uğramasının sık rastlanan bir durum olması veçhiyle meyvelerin en azından olgunlaşması, hatta toplanma aşamasına gelmesi tarafların zarar görmemesi için en uygun bir yol olsa gerektir.

Altın ve gümüşü veresiye satmak

Altın, gümüş, döviz gibi para cinsinden olan şeylerin karşılıklı değiştirilmesiyle meydana gelen akde sarf akdi denilmektedir. Yapılan bu sarf akdinde bedellerin peşin olması gerekmektedir. Bedellerden birisinin veresiye olması halinde yapılan işlem ribâyâya, yani faize dönüşmektedir.⁷² Ribâ yasağını düzenleyen hadislerden birisini de İmam Nesâî eserine almıştır. Şöyle ki, Ebu'l-Minhal (öl. ?) şöyle anlatmaktadır: Benim ortağım veresiye gümüş sattığını gelip bana haber verince bu yaptığının câiz olmadığını söyledim. O da şöyle dedi: "Allah'a yemin olsun ki, onu çarşıda herkesin huzurunda sattım. Kimse bana bunun kötü bir şey olduğunu söylemedi ve beni kınamadı. Bera b. Azîb'in (öl. 71/690) yanına gidip durumu sual ettim." Berâ şöyle dedi: "Hz. Peygamber, Medine'ye teşrif ettiklerinde biz buna benzer alım satış yapıyorduk. Yanımıza gelen Hz. Peygamber bunu görünce şöyle buyurdu: "Peşin satışınız câizdir. Veresiye satış olursa ribâ olur." buyurdu. Sonra Berâ b. Âzîb: "Zeyd b. Erkam'a (öl. 68/688) git ve bu meseleyi ona sual et." dedi. Ben de ona gidip bu meseleyi sordum, o da aynı şeyi söyledi.⁷³ İmam Nesâî'nin, zikredilen hadiste veresiye altın ve gümüş satmanın haram olduğu fikrini taşıdığı anlaşılmaktadır. Âlimler de veresiye altın ve gümüş

⁶⁷ Abdülmün'im, *Mu'cemü'l-mustalahât*, "Âriye", 2/458-459; Halit Ünal, "Arâyâ", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1991), 3/337.

⁶⁸ Ünal, "Arâyâ", 3/337.

⁶⁹ Nesâî, "Büyü", 35 (No. 4540).

⁷⁰ Nesâî, "Büyü", 35 (No. 4541).

⁷¹ Ünal, "Arâyâ", 3/337.

⁷² Abdülmün'im, *Mu'cemü'l-mustalahât*, "Sarf", 2/365; Bilal Aybakan, "Sarf", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2009), 36/137-140.

⁷³ Nesâî, "Büyü", 49 (No. 4575).

satmanın haram olduğu konusunda ittifak etmişlerdir. Dolayısıyla altın, gümüş veya dövizin alınıp satılması peşin olursa câiz, veresiye veya taksitle alınıp satılırsa câiz değildir.

Müdebber kölenin satışı

Lügatteki manası düşünmek, işin akıbetini düşünerek gereği gibi hareket etmek, iyi yönetmek olan tedbir, fıkıh terimi olarak; bir kişinin kölesini/câriyesini âzat etmesini mutlak manada kendisinin ölümüne bağlaması şeklinde tarif edilmektedir. Bu usulle hür kalacak köleye de müdebber köle denilmektedir.⁷⁴ Konuyla ilgili İmam Nesâî şöyle bir hadis rivayet etmiştir. Câbir'in (öl. 78/697) bildirdiğine göre Uzreoğullarından bir adam müdebberlik akdiyle kölesini azâd etmişti. Hz. Peygamber bunu işitince adama: "Bu köleden başka sahibi olduğun malın var mı?" diye sordu. Adam: "Hayır" deyince, Resûlullah oradakilere: "Bu köleyi benden kim satın alır?" diye sordu. Bunun üzerine Nuaym b. Abdullah el-Adevî (öl. 13/634) sekiz yüz dirhem karşılığında köleyi satın aldı ve Resûlullah'a parasını verdi. Resûlullah da bu parayı adama vererek: "Sadaka vereceksen evvela kendinden başla. Bir şey artarsa onu ehline harca. Yine artarsa yakın akrabalarına harca. Onlardan da artarsa o zaman şuraya buraya harcarsın." diyerek eliyle sağında ve solundakilere dağıt der gibi işaret etti.⁷⁵ Bu meyanda İmam Nesâî'nin müdebber kölenin normal köle gibi satılabileceği görüşünü benimsediği ileri sürülebilir. Fukahâ ise bu konu ihtilafa düşmüştür. Ebû Hanîfe (öl. 150/767) ve İmam Mâlik'e (öl. 179/795) göre bir köle herhangi bir koşula bağlı olmaksızın efendisi hayatta iken müdebber yapılmışsa satışı câiz değildir. Ancak müdebber anlaşması yaptığı kölesini icâre akdine konu edebilir, kendi işinde çalıştırabilir, onu başkasıyla izdivaç edebilir veya âzat edebilir; fakat müdebber köleyi satamaz ve başkasına hibe edemez. Şâfiî, Hanbelî ve Zâhirîler ise efendinin müdebber kölesini alım-satım, hibe, vakıf gibi tasarruflarla mülkünden çıkarılıp satışının yapılacağı görüşünü savunmuşlardır.⁷⁶ Kanaatimize göre bu konuda Ebû Hanîfe ve İmam Mâlik'in görüşü daha isabetlidir. Çünkü köle, efendisi hayatta olduğu müddetçe ona tabidir. Onun isteklerini yerine getirmek zorundadır. Diğer taraftan köle de olsa kölenin kendine ait bir yaşantısı ve maslahatı vardır. Kendisine, efendisinin özgürlüğe kavuşma sözü verip de başkasına satmaya kalkışması sözünde durmamak ve kölenin maslahatını gözetmemek anlamı taşımaktadır.

Köpeğin satışı

Köpeğin satışı ve bu satıştan elde edilen gelirin câiz olup olmadığı fakihler/âlimler arasında tartışılmıştır. Şâfiî ve Hanbelîler sert bir tavır sergileyerek köpeğin satışının câiz olmadığı görüşünü savunmuşlardır. Köpeğin av için veyahut başka bir amaçla eğitilmiş olması da bu hükmü değiştirmez.⁷⁷ Malikîler ise köpeği aslen temiz saymakla beraber hadislerde geçen hükümler doğrultusunda bu durumun şer'an yasaklandığını belirterek

⁷⁴ Abdülmün'im, *Mu'cemü'l-Mustalahât*, "Müdebber", 3/244; Fahrettin Atar, "Tedbir", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2011), 40/258-259.

⁷⁵ Nesâî, "Büyü", 84 (No. 4652).

⁷⁶ İbn Kudâme, *el-Muşnâ*, 10/348-349; Atar, "Tedbir", 40/258-259.

⁷⁷ Ebû Abdullah Muhammed b. Abdurrahmân Safedî, *Rahmetü'l-ümme fi ihtilâfi'l-eimme* (Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1987), 129.

satışının yasak olduğu görüşünü savunmuşlardır. Av veya bekçi köpeğini bu hükümden istisna da etmemişlerdir.⁷⁸ Ancak bazı tâbiûn fakihleri ve bazı Mâlikîler ise av, bekçilik gibi dinen mubah kılınan köpeğin satışının câiz olduğunu söylemişlerdir.⁷⁹ Hanefîler ise satım akdinin genel şartlarını uygulayarak tâbiûn fakihleri ve Mâlikîler gibi bir ayırım yapmaksızın kural olarak köpek alım satımını câiz kabul etmişlerdir.⁸⁰

İmam Nesâî, hangi tür köpek olursa olsun köpeğin satışından elde edilen kazancın haram olduğu görüşünü benimsemiştir ve bu görüşünü Hz. Peygamber'in köpeğin bedelini, zinâkâr kadının kazancını ve kâhinlikten/büyücülükten kazanç sağlamayı yasaklayan hadisleri zikrederek temellendirdiği görülmektedir. Konuyla ilgili olarak İmam Nesâî, Ukbe b. Amr (öl. 42/662) rivayetiyle Resûlullah'ın köpek satışından kazanılan parayı, zina yaparak elde edilen kazancı ve büyücülük/kahinlik yaparak para kazanmayı yasakladığı⁸¹ hadisi ve Abdullah b. Abbâs (öl. 68/687-88) rivayetiyle de Resûlullah'ın haram kılınan şeyleri sayarken köpek satışından elde edilen parayı da zikrettiği⁸² hadisi ilgili eserine almış olması konuyla ilgili görüşünü destekler mahiyettedir. Günümüz şartları düşünüldüğünde köpeğin meşrû amaçlara binaen alım ve satımı câiz; meşrû olmayan amaçlarla alım ve satımı câiz değildir. Zira köpeğin necis bir hayvan olduğu ve insanlara bazı hastalıkları bulaştırdığı yapılan araştırmalarla kanıtlanmıştır. Bu nedenle meşru amaçlar için köpek edinilmiş ise bu köpeğin evin içinde değil, evin dışındaki bir yerde beslenmesi hem sağlık hem de temizlik için önem arz etmektedir.

Ziyet

Türkçede daha çok süs anlamındaki ziyet (zînet) kelimesi, bir şeyi takıyla, elbiseyle veya şekil verme suretiyle güzelleştirmek anlamına gelmektedir.⁸³ Kur'ân-ı Kerîm'de süs ve güzellikle alakalı pek çok kelime bulunmaktadır. Bunlardan ziyet ve aynı kökten müştak kelimeler hem maddî hem de mânevî manada süsü ve süslenmeyi ifade etmek üzere kullanılmıştır.⁸⁴ *"Bilin ki Allah'ın resulü aranızdadır. Birçok işte o sizin dediklerinizi yapsaydı işiniz kötüye giderdi, fakat Allah size imanı sevdirdi ve onu gönlünüze sindirdi/Onu tezyin etti."*⁸⁵ mealindeki ayette ziyet kelimesinin manevî anlamında kullanıldığı; *"Ey Âdemoğulları! Her namaz kılacağınızda güzelce giyinin/ziyinetinizi takınun."*⁸⁶ mealindeki ayette ise ziyetin maddî anlamda istimal edildiği müşahede edilmektedir. İmam Nesâî'nin ziyetle ilgili bazı görüşleri şunlardır:

⁷⁸ İbn Rüşd, *Bidâyetü'l-müctehid*, 2/137.

⁷⁹ Ali Bardakoğlu, "Köpek", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2002), 26/251-252.

⁸⁰ Bardakoğlu, "Köpek", 26/251-252.

⁸¹ Nesâî, "Büyü", 91 (No. 4666).

⁸² Nesâî, "Büyü", 91 (No. 4667).

⁸³ Faruk Beşer, "Süslenme", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2010), 38/178-180.

⁸⁴ Faruk Beşer, "Süslenme", 38/178-180.

⁸⁵ el-Hucurât 49/7.

⁸⁶ el-A'râf 7/31

Saf ipek elbise giymek

İpeğin elbise, aksesuar ve süs eşyası olarak kullanılmasının dinî hükmü, cinsiyete göre değişmekle beraber ihtiyaç ve zaruret durumuna göre de farklılık göstermektedir.⁸⁷ Kur'ân'da cennet ehline verilecek nimetlerden bahsedilirken, "Onların varacağı yer adn cennetleridir. Orada altın bilezikler ve incilerle süslenecelerdir. Orada onların elbiseleri de ipektir."⁸⁸ mealindeki âyet, cennet ehlinin elbiselerinin ipekten olacağına delalet etmektedir. İmam Nesâî de konuyla ilgili olarak "Altın ve gümüş kaplardan su içmeyin, saf ipek ve ipek elbiseler de giymeyin. Bunlar dünyada kâfirlerin, ahirette ise bizimdir."⁸⁹ hadisini rivayet etmiştir. O halde ona göre erkeklere ipek elbise giymek câiz değildir. Hanefîler hadiste geçen erkekler ibaresinin umumiyetinden yola çıkarak erkek çocuklarının da ipek elbise giyme yasağının hükmüne girdiğini söylemişlerdir. Fakat mükellef olmadıkları için onların günahkâr sayılmayacaklarını dile getirmişlerdir.⁹⁰ Mâlikî, Şâfiî ve Hanbelî mezheplerinde ise bu umum anlamın mükellef olmadıkları için erkek çocukları kapsamadığını ve onların ipek elbise giymeleri halinde haram olmayacağı görüşünü benimsemişlerdir.⁹¹

İpeğin hangi hususlarda ve ne kadar kullanılacağı konusunda verilen ruhsata bakıldığında bazı görüş ayrılıkları bulunmaktadır. İmam Nesâî, Resûlullah'ın, Abdurrahman b. Avf (öl. 32/652) ile Zübeyr b. Avvam'a (öl. 36/656) yolculukta iken vücutlarındaki kaşıntıdan dolayı ipek gömlek giymelerine ruhsat verdi.⁹² hadisini naklederek konuya açıklık getirmiştir. Ona göre bir erkeğin gerektiğinde ipek elbise giymesinin câiz olduğu ileri sürülebilir. Fukahânın çoğu kaşıntı, hastalık, bit ve savaş gibi zaruret hallerinde erkeğin ipek elbise giymesinin câiz olduğu görüşündedir. Hanefîlere göre, erkekler için ipek elbisenin eninin dört parmağı geçmemesi koşuluyla elbise süsünün ipekten olması, ipek yastık bulundurulması veya ipek yastık üzerinde yatılması mubahtır. Fakat ipek kılıflı yorgan örtmek mekruhtur. İpek seccade üzerinde namaz kılmak kerahet olmaksızın câiz olduğu, aynı zamanda tesbih, saat ve anahtar ipi, divit kesesi, Kur'an kabzası, kapı ve pencere perdelerinin vb. süs eşyalarının da ipek olması ve ipeğin üzerine yazı yazılması câizdir. Mâlikîler, bulug çağına ermiş olan erkeklerin savaş, hastalık, soğuk ve sıcak gibi zaruret hali bile bulunsa hiçbir şekilde ipek giyinmelerine ve üzerine oturmalarına cevaz vermemişlerdir. Fakat hanımıyla birlikte ipek sergiye oturursa hanımına ittibaen bu durumda câiz olur. Şâfiîler ise bit, kaşıntı, uyuz hastalığı ve benzeri hastalık durumlarında, helak edici soğukluk ve sıcaklık halinde, savaşta veya savaşta kullanılan silahlara karşı ipek kadar dayanıklı bir şey bulunmadığında ve namazda avret yerini örtecek başka bir şey olmadığında ipek elbisenin giyilmesinin câiz olduğu görüşünü savunmuşlardır.⁹³ Hanbelî mezhebine göre ise soğuk-sıcak havalarda, hastalık ve savaşta düşmandan korunmak için erkeklerin ipeği kullanmaları mubahtır.⁹⁴

⁸⁷ Yunus Vehbi Yavuz, "İpek", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2020), 22/365-366.

⁸⁸ el-Fâtır 35/33.

⁸⁹ Nesâî, "Zînet", 87 (No. 5301).

⁹⁰ Yavuz, "İpek", 22/365-366.

⁹¹ Yavuz, "İpek", 22/365-366.

⁹² Nesâî, "Zînet", 92 (No. 5310).

⁹³ Muhammed Emin b. Âbidîn, *Reddu'l-muhtâr* (İstanbul: Kahraman Yayınları, 1984), 6/351.

⁹⁴ İbn Kudâme, *el-Muğnî*, 1/420-423.

Usfur/Aspurla boyanmış elbise giymek

Aspur veya usfur kelimesi zaferanı, safranı, sarı renkli kokuyu, makyaj malzemesini veya elbise boyasını ifade etmek için kullanılmaktadır.⁹⁵ İmam Nesâî konuyla ilgili olarak Hz. Peygamber'in, Abdullah b. Amr'ın (ö. 65/685) üzerinde usfur ile boyanmış/sapsarı elbiseyi görünce: "Bunlar kâfirlerin giyeceğidir, sen bunları giyme!"⁹⁶ dediği hadisi nakletmiştir. Bu hadisten hareketle İmam Nesâî'nin bu şekilde dikkat çeken sapsarı elbiselerin giyilmesinin yasak olduğu görüşünü savunduğu söylenebilir. Sahâbe ve tâbiînün çoğunluğu, İmam Âzam ve İmam Şâfiî bu tür elbise giyilmesini mubah saymışlardır. İmam Mâlik, sarı renk ile boyanmış elbiselere nazaran başka bir renkle boyanmış elbiseyi daha değerli görmüş ve evlerde, evin avlusunda giyilmesini câiz görmüştür. Ancak bu sarı elbisenin toplantı, tören, çarşı vb. yerlerde giyilmesini mekruh saymıştır. Bazı âlimler de nakledilen hadisler sebebiyle erkeklerin bu tür elbise giymesini tenzihen mekruh kabul etmişlerdir.⁹⁷

İzârı yerde sürüme

Arap kültüründe erkekler eskiden beri evlerinde ve dışarıda uzun elbise giymektedirler. Bu şekildeki giyimleri onların tabî ve millî kıyafetleridir. İzâr da Arapların giydikleri eteğe benzer bir kıyafet çeşididir. Giyilen kıyafet ister entari isterse izâr olsun yerde sürünecek kadar uzun olursa yerdeki pisliklere sürünüp kirleneceğinden Hz. Peygamber elbisenin bu şekilde uzun olmasını yasaklamıştır.⁹⁸ İmam Nesâî, Hz. Peygamber'in: "Allah, eteklerini uzatanlar/izârını yerde sürüyenlere rahmet bakışıyla bakmayacaktır."⁹⁹ hadisini naklederek uzun elbise giyilmesinin menedilmesi kibir davranışından dolayı olduğunu ve bunun için izârın yerlere sürünecek kadar uzun olmasının haram olduğu görüşündedir. Ulemâ elbisenin diz üstüne kadar uzanmasını sünnet, topuklara kadar salınmasını ise câiz görmüşlerdir. Elbisenin kibir sebebiyle topuklardan aşağı inip yerlere sürünmesinin haram olduğu hususunda âlimler ittifak etmişlerdir.¹⁰⁰ Eğer izârın yere sürünmesinde kibir kastı mevcut değilse herhangi bir beis görülmemektedir. Ancak Nevevî (öl. 676/1277) ve İbnü'l-Arabî (öl. 638/1240), kıyafeti uzatmanın yerde sürünmeye, yerde sürünmenin de kibre delâlet edeceğinden dolayı kibir kastı olmasa da bu durumun Resûlullah'ın yasağına ters düşeceği için mekruh olduğu görüşünü savunmuşlardır.¹⁰¹

SONUÇ

İmam Nesâî'nin hicri üçüncü asırda yaşadığı, yaşadığı dönemin önde gelen âlimlerinden birisi olduğu, devlet ricaline karşı mesafeli davrandığı, bildiği doğruları dile getirmekten çekinmediği ve muteber kaynak olarak *es-Sünen* adlı eserinin hadis ilminde Buhârî ve Müslim'in *Sahih*'inden sonra gelen üçüncü bir kaynak olabileceği müşahede

⁹⁵ Abdülmün'im, *Mu'cemü'l-Mustalahât*, "Muasfer", 3/317; İbn Kudâme, *el-Muğnî*, 3/303-305.

⁹⁶ Nesâî, "Zinet", 95 (No. 5316).

⁹⁷ Muhyiddin Şeref b. Yahya en-Nevevî, *el-Minhâc şerhu Sahîhi Müslim* (Beyrut: Dâru İhyâi't-Turas, 1972), 14/54.

⁹⁸ Müslim, "Libas ve Zinet", 42.

⁹⁹ Nesâî, "Zinet", 104 (No. 5332).

¹⁰⁰ Reşûdî, *Fıkhü'l-İmam en-Nesâî*, 96.

¹⁰¹ Ebü't-Tayyib Muhammed Şemsü'l-Hak b. Emîr Ali ed-Diyânüvî el-Azîmâbâdî, *Avnü'l-ma'bûd* (Beyrut: Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, 1994), 11/96.

edilmiştir. İmam Nesâî'nin hadis ilmindeki gibi fıkıh ilminde de söz sahibi olduğu tespit edilmiştir.

İmam Nesâî'nin Mısır ve Hıms şehirlerinde kadılık yaptığı, kendisine şeyhülislam ve kâdî unvanlarının verildiği, *es-Sünen* adlı eseri bağlamında nikâh, alışveriş ve ziynet konularında bazı fikhî fikirlere sahip olduğu ve bu fikirlerinin genelde cumhur ulemâyyla aynı çizgide bulunduğu görülmüştür. Bu minvalde nikâh hukukuyla ilgili olarak onun, Allah Teâlâ'nın Hz. Peygamber'e dörtten fazla kadınla evlenmesinin helal kılındığı ve bu durumun ümmetin geri kalanına helal kılınmadığı, dul bir kadına evlilikten ziyade bâkire bir kadınla evliliği yeğlediği, evlilikte eşler arasında soya bakmaktan ziyade rızanın önemli olduğu, üstünlüğün sadece takva ve dinde yetkin olmak olduğu, kısır bir kadınla evlenmenin mekruh olduğu, iffetli bir kişinin tövbe etmeyen zinakâr birisiyle evlenmesinin haram olduğu, bir erkeğin talip olduğu kadına bakmasının câiz olduğu fikirlerini taşıdığı müşahede edilmiştir.

İmam Nesâî'nin alışveriş hukukuyla ilgili olarak onun, ikâle konusunda akit yapanlar aynı mecliste olduğu müddetçe tarafların rücu' hakkına sahip oldukları, satışta aldatmacanın ve tasriyenin haram olduğu, yapıldığı takdirde satın alan kişinin beğenmemesi üzerine geri iadede bulunabileceği, şehirlinin köylüye simsarlık yapmasının, yani onun yerine mallarını alıp satmasının yasak olduğu, meyvenin olgunlaşmadan önce olgunlaşmasını bekleme şartıyla satılmasının mutlak olarak yasaklandığı, veresiye altın ve gümüş satmanın haram olduğu, herhangi bir köpeğin satışından elde edilen gelirin haram olduğu görüşlerini benimsediği tespit edilmiştir.

Ziynet hukukuyla ilgili olarak ise onun, erkeklere ipek elbise giymenin hükmünün haram olduğu, dikkat çeken sapsarı elbiselerin giyilmesinin yasak olduğu, uzun elbise giyilmesinin menedilmesi kibir davranışından dolayı olduğu ve bunun için izârın yerlere sürünecek kadar uzun olmasının haram olduğu görüşlerine sahip olduğu dikkatlerden kaçmamıştır.

KAYNAKÇA

- Abdülmün'im, Mahmud Abdurrahman. *Mu'cemü'l-mustalahât ve'l-elfazü'l-fıkhiyye*. Kahire: Daru'l-Fazilet, ts.
- Asker, Ahmed b. Salih b. Ahmed. *Fıkhü'l-İmâm en-Nesâî fi Sünenihi's-Suğrâ*. Riyad: Câmîatü'l-İmam Muhammed b. Suûd el-İslâmî, Yüksek Lisans Tezi, 2012.
- Atar, Fahrettin. "Nikâh". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 33/112-117. İstanbul: TDV Yayınları, 2007.
- Atar, Fahrettin. "Tedbir". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 40/258-259. İstanbul: TDV Yayınları, 2011.
- Aybakan, Bilal. "Sarf". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 36/137-140. İstanbul: TDV Yayınları, 2009.
- Azîmâbâdî, Ebü't-Tayyib Muhammed Şemsü'l-Hak b. Emîr Alî ed-Diyânüvî. *Avnü'l-ma'bûd*. Beyrut: Dâru'l-kütübü'l-İlmiye, 1994.
- Bardakoğlu, Ali. "Bey". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 6/13-19. İstanbul: TDV Yayınları, 1992.
- Bardakoğlu, Ali. "Köpek". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 26/251-252. Ankara: TDV Yayınları, 2002.
- Beşer, Faruk. "Süslenme". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 38/178-180. İstanbul: TDV Yayınları, 2010.
- Bilmen, Ömer Nasuhi. *Hukuk-ı İslamiyye ve İstilahat-ı Fıkhiyye Kamusu*. 8 Cilt. İstanbul: Bilmen Yayınevi, ts.
- Cezîrî, Abdurrahman. *Kitâbü'l-Fıkh alâ Mezâhibi'l-Erbe'a*. 4. Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, 2003.
- Çeker, Orhan. "Bikr". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 6/151. İstanbul: TDV Yayınları, 1992.
- Çeker, Orhan. *Fıkıh Dersleri*. 10. Baskı. Konya: Tekin Kitabevi, 2018.
- Çolak, Abdullah. *İslâm Aile Hukuku*. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2018.
- Demirci, Kürşat. "Helâl". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 17/173-175. İstanbul: TDV Yayınları, 1998.
- Ebü Zehv, Muhammed. *el-Hadîs ve'l-muhaddisûn*. Beyrut: y.y., 1984.
- Esen, Hüseyin. "Zina". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 44/444-445. İstanbul: TDV Yayınları, 2013.
- İbn Âbidîn, Muhammed Emin. *Reddu'l-muhtâr*. İstanbul: Kahraman Yayınları, 1984.

- İbn Ebî Şeybe, Ebû Bekir Abdullah b. Muhammed. *el-Musannef fi'l-ehâdis ve'l-âsâr*. nşr. Kemal Yûsuf el-Hût. Beyrut: y.y., 1409.
- İbn Hallikân, Ebü'l-Abbâs Şemsüddîn Ahmed b. Muhammed b. İbrâhîm b. Ebî Bekr. *Vefayâtü'l-a'yân*. nşr. İhsan Abbâs. Beyrut: y.y., 1978.
- İbn Kayyim el-Cevziyye, Şemsüddîn Ebû Abdillâh Muhammed b. Ebî Bekr. *İ'lâmü'l-muvakkî'in*. nşr. M. Muhyiddîn Abdülhamîd. Beyrut: el-Mektebetü'l-Asriyye, 1987.
- İbn Kesîr, Ebü'l-Fidâ İmâdüddîn İsmâîl b. Şihâbuddîn Ömer el-Kureşî. *el-Bidâye ve'n-Nihâye*. Beyrut: y.y., 1977.
- İbn Kudâme, Muvaffakuddîn Ebû Muhammed Abdullah b. Ahmed b. Mahmûd. *el-Muğnî*. 10 Cilt. Kahire: Mektebetü'l-Kahire, 1968.
- İbn Rüşd, Muhammed b. Ahmed. *Bidâyetü'l-müctehid*. Kahire: Mektebetü'l-Külliyeti'l-Ezheriyye, 1966.
- Kandemir, M. Yaşar. "Nesâî". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 32/563. İstanbul: TDV Yayınları, 2006.
- Kandemir, M. Yaşar. "Sünen". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 38/147. İstanbul: TDV Yayınları, 2010.
- Köktaş, Yavuz. *Ana Hatlarıyla Ahkâm Hadisleri*. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2016.
- Köse, Saffet. "Hîle". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 18/28-29. İstanbul: TDV Yayınları, 1998.
- Kur'ân-ı Kerîm Meâli. çev. Halil Altuntaş - Muzaffer Şahin. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2011.
- Makdisî, Bahâuddîn Abdurrahmân b. İbrâhîm. *el-Udde şerhu'l-Umde*. Beyrut: Daru'l-Fikr, ts.
- Müslim, Ebü'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc. *el-Câmi'u's-sahîh*. nşr. Muhammed Fuâd Abdülbâkî. Beyrut: Dâru İhyâi't-Turâs, ts.
- Nesâî, Ebû Abdirrahman Ahmed b. Şuayb b. Ali. *es-Sünen*. nşr. Abdülfettah Ebû Gudde. 8 Cilt. Halep: Mektebü'l-Matbûâtî'l-İslâmiyye, 1986.
- Nevevî, Muhyiddin Şeref b. Yahya. *el-Minhâc şerhu Sahîhi Müslim*. Beyrut: Dâru İhyâi't-Turâs, 1972.
- Özen, Şükrü. "Musarrat". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 31/240-241. İstanbul: TDV Yayınları, 2006.
- Özen, Şükrü. "Velâ". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 43/11-15. İstanbul: TDV Yayınları, 2013.
- Remlî, Şemsüddîn Muhammed b. Ebî'l-Abbâs Ahmed b. Hamza b. Şihâbiddîn. *Nihâyetü'l-muhtâc ilâ şerhi'l-Minhâc*. Beyrut: Daru'l-Fikr, 1984.

- Reşûdî, Ali b. Fahd b. Abdullah. *Fıkhü'l-İmâm en-Nesâî fî Sünenihi's-Suğrâ*. Riyad: Câmiatü'l-İmam Muhammed b. Suûd el-İslâmî, Yüksek Lisans Tezi, 2012.
- Safedî, Ebû Abdullah Muhammed b. Abdurrahmân. *Rahmetü'l-ümme fî ihtilâfi'l-eimme*. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1987.
- Serahsî, Ebû Bekir Muhammed b. Ahmed. *el-Mebsûd*. 30 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 2001.
- Şâkir Reşîd, Hîzumh. "Fıkhü'l-İmâm en-Nesâî min hılâli Sünenih". *Mecelletü Külliyyeti'l-Ulûmi'l-İslâmiyye* 43/2 (Eylül 2015), 165-212. <https://doi.org/10.51930/jcois.2015.43.%25p>.
- Şevkânî Muhammed b. Ali b. Muhammed. *Neylü'l-evtâr*. 8 Cilt. Mısır: Dâru'l-Hadîs, 1993.
- Ünal, Halit. "Arâyâ". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 3/337. İstanbul: TDV Yayınları, 1991.
- Ünver, Mustafa. "Nesâî, Tefsiri ve Tefsirdeki Metodu". *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 6 (Samsun 1992), 193-205.
- Veşmî, Abdülaziz bin Abdullah. *Fıkhü'l-İmâm en-Nesâî fî Sünenihi's-Suğrâ*. Riyad: Câmiatü'l-İmam Muhammed b. Suûd el-İslâmî, Yüksek Lisans Tezi, 2013.
- Yavuz, Yunus Vehbi. "İpek". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* 22/365-366. Ankara: TDV Yayınları, 2020.
- Zehebî, Ebû Abdullah Şemseddin Muhammed b. Ahmed b. Osman. *Tezkiratu'l-huffaz*. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 2012.

ARAŞTIRMANIN ETİK İZİNİ

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması gerektiği belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

ARAŞTIRMACILARIN KATKI ORANI

Yazarın araştırmaya katkı oranı %50, 2. yazarın araştırmaya katkı oranı %50'dur.

Yazar 1: Yöntemin belirlenmesi, araştırmanın tasarlanması, veri analizi, raporlaştırma.

Yazar 2: Danışmanlık, analiz ve sentez, geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları.

ÇATIŞMA BEYANI

Araştırmada çıkar çatışması bulunmamaktadır.